

Az IIF Program egyik sikeres támogatója, a Magyar Elektronikus Könyvtár

Egyszer volt, hol nem volt... Keszthelyen vagyunk, 1994 áprilisában, a Networkshop konferencián. A nagyszámú hallgatóság elé kiáll Drótos László, és így szól: Széchenyi István egy évi jövedelmét ajánlotta föl a Tudományos Akadémia megalapítására. Az én egy éves könyvtárosi jövedelmemmel nem jutnánk messzire, ezért pénz helyett a magam és néhány barátom nevében inkább a munkánkat ajánlom föl egy jó ügy érdekében: alapítsuk meg a Magyar Elektronikus Könyvtárat! Az utóbbi években egyre több dokumentum készül elektronikus úton, és ezek nagy részét csak számítógépes hordozón tárolják és terjesztik, papírra már nem kerülnek. A szóban forgó elektronikus dokumentumok ugyanúgy a magyar kultúra szerves részét képezik, mint a kötelespéldányként a nemzeti könyvtárba kerülő nyomtatott társaik, mégsem gondoskodik senki a számbavételükről, összegyűjtésükről és – nem utolsósorban – szolgáltatásukról. Néhány kollégával gondolkodtunk a feladaton, és úgy látjuk, a munka nagy részét el tudnánk végezni, ha kapnánk hozzá infrastrukturális támogatást. Célunk nemcsak a gyűjtés, hanem az, hogy korlátozás nélkül, ingyenesen tegyük hozzáférhetővé az interneten az elektronikus dokumentumokat.

A közel negyedszázada elhangzott felajánlást az alapítók – Drótos László, Kokas Károly és Moldován István – áldozatos feladatvállalása mellett sok-sok önkéntes munkája sikerre vitte. Azóta a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) az egyik legismertebb hazai kulturális szolgáltatássá vált. Ehhez kellett az Információs Infrastruktúra Program (IIF), amely az első kérésre a terv mellé állt. Az IIF által nyújtott számítógépes háttér nélkül a nemes célkitűzés nem valósulhatott volna meg.

A MEK gyűjtőköre a magyar és magyar vonatkozású kultúra és tudomány teljes területe; ezért alapvető célja az e körbe tartozó elektronikus dokumentumok gyűjtése, rendszerbe szervezése és hozzáférhetővé tétele. A gyűjteményt – ahogy egy "rendes" könyvtárhoz illik – szakterületi csoportosításban, több szempont alapján teszik kereshetővé.

Az elmúlt több mint húsz évben a gyűjtött dokumentumok formátuma sokat változott – eleinte főként egyszerű szöveges formában rögzített dokumentumok kerültek a gyűjteménybe, majd a technológia fejlődését követve, egyre bővült a paletta képi, hang- és mozgóképes anyagokkal.

Fontos kritérium, hogy a MEK állományába csak olyan dokumentumok kerülhetnek, amelyek a szerzői jogi törvény előírásai szerint szabadon szolgáltatathatók – vagyis vagy lejárt a védelmi idejük, vagy pedig a jogtulajdonos hozzájárult a dokumentum internetes közzétételéhez.

A megalakulás után az 1999-es év volt a legfontosabb mérföldkő a MEK történetében: az Országos Széchenyi Könyvtár befogadta az addig civil kezdeményezésként működő projektet, megszilárdítva ezzel a MEK intézményi hátterét. A nemzeti könyvtáron belül megalakult a Magyar Elektronikus Könyvtár Osztály. A MEK azonban a civil önkénteseknek sem fordított háttérrel: 1999-ben megalakították a Magyar Elektronikus Könyvtár Közhasznú Egyesületet, amelyen keresztül pályázati és egyéb támogatásokért is tudnak folyamodni.

A könyvjellegű dokumentumok szolgáltatása mellett rendkívül fontos vállalkozás kezdődött 2004-ben: ekkor indult az Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis (EPA), amely a weben elérhető magyar elektronikus folyóiratokat tárja föl. 2007-ben újabb jelentős gyűjtemény indult útjára: a

Digitális Képtár (DKA), amelyben egyrészt a MEK és az EPA adatbázisokban szolgáltatott művekben, másrészt az interneten vagy más elektronikus hordozókon megjelenő kiadványokban található képek egy részét dolgozzák fel – természetesen a szerzői jogi előírások betartásával.

Végezetül néhány adat: a MEK 1999-ben napi átlagban kb. 25 ezer kérést szolgált ki, 2016-ra ez a duplájára, 50 ezerre nőtt. 2017 március idusán a MEK állománya meghaladja a 16 ezret, a dokumentumok 60%-a szakirodalmi mű. Az EPA adatbázisban több mint 3 ezer folyóirat cikkei kereshetők, a DKA állományában 75,5 ezer kép található meg.

Az egyes szolgáltatások a következő internet címen érhetők el:

MEK – mek.oszk.hu

EPA – epa.oszk.hu

DKA – dka.oszk.hu

Tószegi Zsuzsanna

Felhasznált források:

Zimányi Magdolna: A Magyar Elektronikus Könyvtár. In: Magyar Tudomány, 2001. 2. sz.

<http://www.matud.iif.hu/01feb/zimanyi.html>

MEK-dokumentumok. <http://mek.oszk.hu/html/irattar.html>